

PHÂN TÍCH TÁC PHẨM

BẠN ĐẾN CHƠI NHÀ - VĂN MẪU 7

Đề bài: Phân tích bài thơ Bạn đến chơi nhà

Bài mẫu hay nhất

Nguyễn Khuyến hay còn được gọi là Tam Nguyên Yên Đổ là một trong những nhà thơ Nôm nổi tiếng nhất của Việt Nam. Thơ ông là sự kết hợp giữa vẻ đẹp tao nhã, trau chuốt với vẻ đẹp tự nhiên, hàm súc mà chân thành. Bạn đến chơi nhà là một bài thơ như vậy. Bài thơ đã cho thấy tình bạn thắm thiết sâu nặng, và đây cũng là một trong những chủ đề sáng tác nổi bật của ông.

Nội dung bao trùm bài thơ là tình bạn chân thành, thắm thiết, nó được bộc lộ qua hoàn cảnh tiếp đãi hết sức bất ngờ, thú vị. Mở đầu bài thơ cho thấy mối quan hệ gần gũi, gần bó giữa hai người: “Đã bấy lâu nay bác tới nhà”. Tiếng gọi “bác” thật gần gũi, dân dã mà vẫn thể hiện được sự kính trọng. “Đã bấy lâu nay” cách tính thời gian của tác giả cũng phần nào cho thấy Nguyễn Khuyến thường xuyên nghĩ đến bạn, mong gặp bạn nên mới nhớ được khoảng thời gian gặp gỡ từ lần trước đến lần này là bao lâu. Sau câu thơ mở đầu, hàng loạt tình huống éo le đã diễn ra.

Trước hết trẻ con không ở nhà, nên không có ai đi chợ, vậy có lẽ nơi quê nhà của tác giả sẽ có những món ăn giản dị để tiếp đãi người bạn thân thiết của mình chăng? Nhưng trái lại, những món ăn sơn hào hải vị đã không có nay những thứ có sẵn ở nhà cũng không thể dùng để làm mâm cơm mời khách: ao sâu, nước lớn nên “khôn chài cá”, vườn rộng rào thưa khó đuổi được gà. Đến rau quả cũng không: bầu vừa rụng rón, cà mới nụ, cải chưa lên cây, ... Nhà có cả mà hóa ra lại thành không có thứ gì. Sự thiếu thốn còn được đẩy lên một cấp độ cao hơn nữa: “Đầu trò tiếp khách trầu không có”. Trong văn hóa người Việt, miếng trầu là đầu câu chuyện, trong nhà ai cũng có miếng trầu thơm, quả cau khô để tiếp đãi khách đến nhà. Nhưng nhà Nguyễn Khuyến đến điều cơ bản ấy cũng không có. Nhưng có phải thật là như vậy không, một con người chu đáo, cẩn thận như Nguyễn Khuyến có lẽ sẽ không để tình huống ấy xảy ra. Tác giả đưa ra tình huống éo le: trẻ đi vắng, chợ xa, nhà thiếu thốn,... để thử thách tâm lòng trong tình bạn, thử thách này là thử thách giành cho hai người, liệu đây có phải một tình bạn đẹp, tình bạn thực sự hay không? Câu trả lời đã được tác giả thể hiện trong câu thơ cuối:

Bác đến chơi đây ta với ta

Không phải là cái “ta với ta” cô đơn, lạc lõng như Bà Huyện Thanh Quan mà là “ta với ta” của tình bạn đẹp đẽ, sâu đậm. Giữa chủ và khách đã không còn khoảng cách, hai người hòa làm một. Mặc dù vật chất thiếu thốn, nhưng cái còn đọng lại, cái quan trọng nhất chính là tình cảm, tình bạn thắm thiết. Có lẽ trong cuộc tiếp đãi đó không có com canh, không có miếng trầu thơm nhưng nó vẫn diễn ra hết sức vui vẻ, thân mật, gần gũi. Đây mới thực sự là tình bạn chân chính.

Bài thơ đã vận dụng tài tình cách lập ý, tạo tình huống bất ngờ, hấp dẫn, đưa ra hàng loạt các thiếu thốn, để từ cái không đó nói về cái có: tình bạn chân thành, thắm thiết. Lời thơ bình dị, dân dã nhưng cũng hết sức điêu luyện. Dùng nhiều khẩu ngữ, đậm chất lời ăn tiếng nói hàng ngày: thời, khôn, chữa,... điêu luyện trong cách dùng từ “ta với ta” tuy hai mà một, bao gồm cả chủ và khách. Hình ảnh mộc mạc, dân dã, quen thuộc của làng quê Việt Nam: ao cá, vườn rau, ...

Bài thơ đã đạt đến sự hài hòa về nội dung, điêu luyện về nghệ thuật. Tác phẩm khẳng định tình bạn là một tình cảm thiêng liêng, cao quý chúng ta phải biết nâng niu, trân trọng. Cái cốt yếu nhất trong tình bạn không phải là của cải vật chất mà là cách hành xử, đối đãi với nhau. Quan niệm của Nguyễn Khuyến về tình bạn vẫn có ý nghĩa và giá trị bền vững, lâu dài.

Bài mẫu 1

Sống trong ngọc đá kim cương

Không bằng sống giữa tình thương bạn bè

Câu ca dao đã nêu bật được một tình cảm thiêng liêng đáng quý - Tình bạn chân thành thắm thiết. Nguyễn Khuyến, một vị quan về ở ẩn mang nỗi cô đơn u hoài, sống hiu quạnh nơi nông thôn, cũng cảm xúc dạt dào khi gặp lại bạn cũ. Ta hãy lắng nghe tiếng nói chân thành mộc mạc của nhà thơ khi nói với bạn:

Đã bấy lâu nay, bác tới nhà

Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa

Ao sâu nước cả, khôn chài cá

Vườn rộng rào thưa, khó đuổi gà

Cải chửa ra hoa, cà mới nụ

Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa

Đầu trò tiếp khách, trầu không có

Bác đến chơi đây ta với ta

Bài thơ đã khơi dậy trong ta niềm xúc động trước tấm chân tình của nhà thơ Nguyễn Khuyến:

Một chút nhẹ nhàng tự nhiên hóm hình được tác giả mở đầu bằng câu thơ:

Đã bấy lâu nay, bác tới nhà

Câu thơ như một lời chào hỏi thân mật vừa bộc lộ nỗi vui bất ngờ vừa tỏ ý trân trọng, quý mến bạn. Đã bấy lâu nay có nghĩa là một thời gian dài, một thời gian nhà thơ không gặp bạn, giờ đây có dịp gặp nhau làm sao mà không xúc động, không vui mừng cho được. Từ lúc cáo quan về vui sống với cảnh điền viên, ông chỉ biết lấy thiên nhiên làm bạn. Trái tim ông gửi trọn cho đất nước quê hương, nên tâm hồn luôn khắc khoải u hoài. Trong những giây phút ấy mà không ai không muốn có một người bạn để tâm sự, để an ủi. Người bạn đó đã đến với ông - Còn nỗi vui mừng nào hơn. Chính nỗi vui mừng, bất chợt mà Nguyễn Khuyến đã thốt ra lời bông đùa với bạn một cách dí dỏm cho thoải lòng trông đợi.

Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa

Ao sâu nước cá, khôn chài cá

Vườn rộng rào thưa, khó đuổi gà

Cải chửa ra cây, cà mới nụ

Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa

Đầu trò tiếp khách, trầu không có.

Mới nghe qua, ta thấy dường như nhà thơ tỏ ý làm tiếc rằng đã lâu lắm rồi bạn mới tới nhà vậy mà không có một thứ gì để tiếp, bạn để thết đãi bạn cả: chợ thì xa, người nhà trẻ con đều đi vắng cả, ao thì sâu mà nước lớn, nên không chài bắt được cá; vườn rộng thênh thang thì khó mà bắt được gà. Đến một cây cải, mớ cà hoặc một quả bầu, một trái mướp cũng không sẵn; thậm chí một miếng trầu để tiếp khách cũng không có. Tác giả đang phân trần, giải thích sự thiếu sót của mình. Thực ra đây chỉ là cách nói cường điệu như vậy mà đã đùa với bạn, vừa tỏ thái độ nhớ mong chờ đợi bấy lâu mà thôi. Và qua những lời trần tình ấy ta cũng hiểu được cuộc sống của tác giả ở làng quê: đạm bạc, giản dị, luôn gắn bó với nông thôn.

Nhịp thơ đều đặn 4-3 nhẹ nhàng êm ái như một lời thủ thi, kèm theo là nụ cười hóm hình, cười vui của tác giả. Đối lập với những cái "không" ấy là cái có thật đáng quý.

Bác đến chơi đây, ta với ta...

Câu thơ bộc lộ thật rõ nét tình cảm chân thành của tác giả đối với bạn. Đó là một tình cảm thiêng liêng cao quý. Quan hệ bạn bè ở đây được xây dựng trên cơ sở vững chắc là tình cảm yêu thương chân thật không màng đến vật chất. Bác đến chơi đây không có gì cả, chỉ có ta với ta khiến ta nhớ đến câu kết trong bài Qua đèo Ngang của bà Huyện Thanh Quan khi đứng trước cảnh đèo ngang hoang vắng cô liêu, đang mang nặng một nỗi u buồn, niềm suy tư khôn cả, không thể tâm sự cùng ai, nên bà tự quay về với lòng mình “ta với ta”. Còn “ta với ta” mà nhà thơ Nguyễn Khuyến sử dụng nhằm chỉ nhà thơ và người bạn tuy hai mà một, tuy một mà hai, nó gắn bó quện chặt vào nhau, không gì chia cắt được. Ở đây chỉ có ta với ta nhưng lại có tất cả. Bởi vì tình bạn giữa ta với ta mới là cao quý, nó không đòi hỏi bất kì một điều kiện vật chất nào cả, thậm chí cả một miếng trầu làm đầu câu chuyện để tiếp bác cũng không. Qua đó ta mới thấy nghệ thuật trào lộng của Nguyễn Khuyến thật là hóm hỉnh nhẹ nhàng mà tế nhị sâu sắc.

Bài thơ thể hiện sự thành công của tác giả trong bút pháp trào phúng. Ngôn ngữ được sử dụng một cách đặc sắc. Tuy là bài thơ Đường với khuôn mẫu bó buộc nhưng lời thơ lại bình dị như lời ăn tiếng nói hằng ngày. Những sản vật của nông thôn được đưa vào thơ ông thật đậm đà hương vị làng quê. Ngôn ngữ quăn chùng kết hợp với âm a (nhà, xa, cá, gà, hoa, ta) thể hiện rõ nét chất phác thật thà đôn hậu của một con người. Chính yếu tố âm điệu, nhịp điệu bài thơ phối hợp nhịp nhàng tạo ra một mạch thơ liên tục, thanh thoát, tự nhiên như lời nói chuyện tâm tình của nhà thơ với người bạn tri âm tri kỉ của mình.

Đây là một trong những bài thơ hay về tình bạn trong sáng chân thành thấm thiết của Nguyễn Khuyến. Bài thơ làm nổi bật một nét đẹp trong cuộc đời và thơ văn Nguyễn Khuyến. Ông xứng đáng là một nhà thơ của làng quê Việt Nam. Tình bạn cao cả tuyệt vời của nhà thơ sẽ là bài học giúp ta tìm và cảm nhận được những tình cảm thiêng liêng đáng quý đó.

Bài mẫu 2

Ca dao dân ca có nhiều câu rất hay nói về tình bạn, một tình cảm thiêng liêng đáng quý. Nguyễn Khuyến một vị quan về ở ẩn mang nỗi cô đơn u hoài sống hiu quạnh nơi nông thôn đã có những vần thơ với cảm xúc dạt dào khi gặp lại bạn cũ. Chúng ta hãy lắng nghe những cảm xúc ấy:

Đã bấy lâu nay, bác tới nhà

Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa

Ao sâu nước cá, khôn chài cá

Vườn rộng rào thưa, khó đuổi gà

Cải chữa ra cây, cà mới nụ

Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa

Đầu trò tiếp khách, trâu không có

Bác đến chơi đây, ta với ta.

Bài thơ khơi dậy trong ta niềm xúc động trước tấm lòng chân tình của nhà thơ Nguyễn Khuyến.

Mở đầu bài thơ là một lời chào, lời chào rất đỗi tự nhiên, hóm hỉnh:

Đã bấy lâu nay, bác tới nhà

Câu thơ như lời chào thân mật hồ hởi của Nguyễn Khuyến khi có bạn tới thăm. Đã bấy lâu nay là biểu hiện một khoảng thời gian khá dài nhà thơ không gặp bạn, giờ đây có dịp gặp lại nhau lòng không khỏi vui mừng khôn xiết. Từ lúc từ quan về ở ẩn, suốt ngày chỉ núi lán giềng, chim bầu bạn (Nguyễn Trãi), lấy ai mà tâm sự giải bày nỗi lòng mình. Những lúc như vậy tác giả luôn muốn có người tâm giao để trò chuyện. Người bạn đó đã đến với ông, có vui mừng nào hơn. Chính vì nỗi vui mừng ấy trong lòng tác giả bật ra lời chào thể hiện niềm vui bất ngờ thú vị:

Trẻ thời đi vắng, chợ thời xa

Ao sâu nước cá, khôn chài cá

Vườn rộng rào thưa khó đuổi gà

Cải chữa ra cây, cà mới nụ

Bầu vừa rụng rốn, mướp đương hoa

Đầu trò tiếp khách, trâu không có

Mới nghe ta như thấy rằng nhà thơ như tỏ ý lấy làm tiếc về việc bạn mới đến thăm mà chẳng có gì để tiếp bạn. Đây chính là cách nói cường điệu hoá, thi vị hoá cuộc sống vật chất trong gia đình Nguyễn Khuyến. Nói như vậy là đang đùa với bạn, trong lời nói ấy mang nụ cười ý vị vừa tỏ thái độ “mong chờ” những dịp bạn đến thăm như thế này. Hay chính trong lời phân trần ấy bộc lộ sự bất ngờ thăm hỏi của bạn. Hoàn cảnh sống của tác giả nơi miền quê kiểng rất đậm bạc, thanh bạch, giản dị gắn bó với làng xóm quê hương.

Nhịp thơ đều đặn 4-3 nhẹ nhàng êm ái như một lời thủ thỉ, kèm theo là nụ cười bông đùa vui tươi của nhà thơ. Trong rất nhiều bài thơ Nguyễn Khuyến đã từng thể hiện sâu sắc tình cảm với bạn bè, bằng hữu:

Rượu ngon không có bạn hiền

Không mua không phải, không tiền không mua

Câu thơ nghĩ đắn đo muốn viết

Viết đưa ai, ai biết mà đưa?

Giường kia, treo những hững hờ

Đàn kia, gảy cũng ngẩn ngơ tiếng đàn

(Khóc Dương Khuê)

Với Nguyễn Khuyến và Dương Khuê qua đoạn thơ trên ta thấy rằng tình bạn của họ thật gắn bó bao nhiêu. Chén rượu kia sẽ ngọt ngào nếu hai người cùng đối, ẩm, dạo đàn, bình thơ... Cũng chỉ có hai người. Thiếu một trong hai thì “Giường kia, treo những hững hờ – Đàn kia, gảy cũng ngẩn ngơ tiếng đàn”.

Không chỉ tình bạn của Nguyễn Khuyến trong bài thơ này mà trong dân gian chúng ta còn xúc động trước tình bằng hữu của Lưu Bình — Dương Lễ. Tình cảm của Nguyễn Khuyến và bạn mình không phân biệt tuổi tác, hoàn cảnh, ở họ sự nối kết là niềm cảm thông chia sẻ cùng nhau.

Bác đến chơi đây, ta với ta

Câu thơ bộ lộ rõ nét tình cảm chân thành của Nguyễn Khuyến với bạn. Đó là tình cảm thiêng liêng và cao quý, những nghi thức xã giao dần bị bóc còn lại là tình bằng hữu thâm giao. Quan hệ bạn bè ở đây được xây dựng trên nền tảng của tình cảm. Bác đến chơi đây – không có mọi giá trị vật chất chỉ có ta với ta. Đại từ ta được sử dụng rất độc đáo, ta là nhân xưng, và cũng là bác và tôi, là hai chúng ta. Tôi và bác đã quá hiểu nhau rồi. Hoàn cảnh của tôi bác biết, tôi sống thế nào bác hay. Những điều tôi nói ra với bác chẳng qua là bày tỏ nỗi niềm tâm can. Cả hai người không ai đặt vấn đề vật chất, mà ở họ đều có quan điểm coi thường vật chất, đề cao tình cảm. Cũng là ta với ta nhưng trong bài thơ Qua Đèo Ngang thì đó chính là sự đối diện, bất gặp tâm trạng của tác giả Thanh Quan với chính mình. Còn ta với ta ở đây là nói về hai người họ gắn bó không gì chia cắt được. Tình bạn giữa họ mới cao quý đẹp đẽ làm sao. Ta thấy rằng nghệ thuật trào lộng của Nguyễn Khuyến thật hóm hỉnh, nhẹ nhàng tinh tế.

Bài thơ thể hiện khá thành công nghệ thuật trào phúng, ngôn ngữ được sử dụng một cách đặc sắc. Tuy là một bài thơ Đường với khuôn mẫu bó buộc nhưng lại rất bình dị như lời ăn tiếng nói hàng ngày. Những sản vật đồng quê được đưa vào thơ rất tự nhiên, sự kết hợp nhuần nhuyễn ngôn ngữ làm cho bài thơ đặc sắc thân mật như chính tình cảm của họ vậy.